

1. תלמוד בבלי מסכת חולין דף טו עמוד ב

כי הא דאמר רב אחא בר אדא אמר רב, ואמרי לה אמר רבי יצחק בר אדא אמר רב: השוחט לחולה בשבת - אסור לבריא, המבשל לחולה בשבת - מותר לבריא; מאי טעמא? האי ראוי לכוס, והאי ראוי לכוס. אמר רב פפא: פעמים שהשוחט מותר, כגון שהיה לו חולה מבעוד יום, מבשל אסור, כגון שקצץ לו דלעת. אמר רב דימי מנהרדעא, הלכתא: השוחט לחולה בשבת - מותר לבריא באומצא, מ"ט? כיון דאי אפשר לכזית בשר בלא שחיטה, כי קא שחיט אדעתא דחולה קא שחיט; המבשל לחולה בשבת - אסור לבריא, גזירה שמא ירבה בשבילו:

2. תלמוד בבלי מסכת מנחות דף סד עמוד א-ב

אמר רבה: חולה שאמדוהו לגרוגרת אחת, ורצו עשרה בני אדם והביאו עשרה גרוגרות בבת אחת - פטורין, אפילו בזה אחר זה, אפילו קדם והבריא בראשונה. בעי רבא: חולה שאמדוהו לשתי גרוגרות, ויש שתי גרוגרות בשתי עוקצין ושלוש בעוקץ אחת, הי מינייהו מייתנין? שתיים מייתנין דחזו ליה, או דלמא שלש מייתנין דקא ממעטא קצירה? פשיטא שלש מייתנין, דעד כאן לא קאמר ר' ישמעאל התם, אלא דכי ממעט באכילה קא ממעט קצירה, אבל הכא דכי קא ממעט באכילה קא מפשא קצירה, ודאי שלש מייתנין.

3. תלמוד בבלי מסכת עירובין דף סח עמוד א

ההוא ינוקא דאישתפוך חמימיה, אמר להו רבא: נישיליה לאימיה, אי צריכא - נחים ליה נכרי אגב אימיה.

4. חידושי הרשב"א מסכת ביצה דף יז עמוד א

וא"ת הכא משמע דלרבות בשיעורא במלאכה אחת ליכא איסורא, ואיכא למידק דהא אמרינן לקמן (כ"א ב') אין מזמנין את העכו"ם ביום טוב גזירה שמא ירבה בשבילו, י"ל דשמא ירבה בשבילו בקדרה בפני עצמה אבל לרבות בשבילו בקדירה [אחת] אחר שהניחה על גבי האש נמי שרי לדידן דקיי"ל כרשב"א אפילו באפיה וכ"ש בקדרה שהבשר והתבשיל יפה בשעה שהקדרה מלאה בשר והא דאמרינן בפ"ק דחולין (ט"ו ב') המבשל לחולה בשבת אסור לבריא גזירה שמא ירבה בשבילו התם נמי בקדרה אחרת קאמר ואי נמי אפילו באותה קדרה לאחר שהניחה על האש דלגבי שבת בין כך ובין כך אסור. אלא הא קשיא דאמרינן בשמעתא קמייתא דפרק ר' ישמעאל במנחות (ס"ד א') בעי רבא חולה [שאמדוהו] לשתי גרוגרות ויש שתי גרוגרות בבי' עוקצין וגי' בעוקץ אחד הי מיניהו מייתנין שתיים מייתנין דחזיאן ליה או דלמא גי' מייתנין משום דקא ממעט בבצירה ואסיקנא דגי' מייתנין ב' לא מייתנין משום דכי קא ממעט באוכלא נפישא בצירה ומשמע מהתם דבהכין הוא דאיבעיא ליה אבל היכא דאיכא שתיים בעוקץ ושלושה בעוקץ אחד שתיים מייתנין שלש לא מייתנין כי היכי דלא נפוש באוכלא. ותירץ רבינו דאיכא הו"ק בעל התוס' דהתם בשבת דאיכא איסור סקילה אבל ב"י דאיסור לאו לא. ולפי זה ההיא דחולין אפילו להוסיף באותה קדרה קודם הנחתה ע"ג האש נמי גזרינן, ואי קשיא לך ההיא דגרסינן בעירובין פרק הדר (ס"ז ב') ההוא ינוקא דאישתפוך חמימיה אתו לקמיה דרבא אמר להו נישיליה לאימיה אי צריכא נחים ליה אגב אימיה אלמא אפילו בשבת רבויי בשיעורא שרי. י"ל דההיא על ידי ארמאי קאמר אבל לא על ידי ישראל וכן כתב שם רש"י ז"ל וכן פירשו בתוס' רבותינו הצרפתים, ובמקומה כתבתי כי מדברי הרב בה"ג נראה שהוא גורס נחיימו ליה סתם כלומר אפילו ע"י ישראל ולא קשה מידי אהא דהכא דכיון דלגבי יום טוב שרי אלמא ליכא איסורא דאורייתא ומדרבנן בלחוד הוא דאסור במקום [מצוה] כגון גבי מילה שרו ליה רבנן ושם כתבתיה בארוכה בס"ד.

5. ה"ר"ן על הרי"ף מסכת ביצה דף ט עמוד ב

ותמהני עליה דא"כ מאי קא מיבעי לך התם במנחות פשיטא דשלש מייתי דרבווי בשיעורא לא מיתסר אלא מדרבנן ורבווי בצירה מיתסר מדאורייתא דהא (תלמודא אמר) אלו (לא) אמדוהו (אלא) לגרוגרות אחד ומייתי שלש בעוקץ אחד לא עבר אדאורייתא כלל ואלו הביאו שנים בשני עוקצין לוקה וחייב חטאת לפיכך נראה לי ברור דודאי רבויי [שיעורא] בשבת מדאורייתא מיתסר ואפי' הכי לא דמי (למזיד דאיכא למימר דאחמיר) רבויי בשיעורא ביום טוב לרבווי בשיעורא בשבת שהשבת דחוויה היא אצל חולה ולא הותרה ולפיכך כל שהעיקר מלאכה אסור אף תוספתו כמוהו ומיתסר מדאורייתא. אבל יום טוב שאוכל נפש הותר בה דאפי' אפשר מעיו"ט שרי כל שהוא מרבה על העיקר ובלבד שיחא בטורח אחד תוספתו כמוהו ועוד שנראה להם לחכמים שכיון שאמרה תורה אך אשר יאכל לכל נפש לא הוצרכה לשקול ולדקדק שלא יבשל אלא המצטרך אליו בלבד ומשום הכי רבויי בשיעורא כל היכא דלא מפיש בטרחא שרי אבל בשבת שהעיקר אסור אף תוספתו כמוהו מדאורייתא ולא ניתן לידחות אצל חולה ולפי זה האי דעירובין דוקא ע"י נכרי היא:

6. חתם סופר מסכת ביצה דף יז עמוד א

ממלאה אשה כל הקדירה בשר ע"י מ"ש ר"ן ומה שסיים דנחיימא אגב אימיה ע"י עכו"ם צ"ע קצת כיון דמרבה בשיעורא דאורייתא א"כ אמירה לעכו"ם הוה רק שבות א' ואפ"ה מותר לצורך המילה א"כ בלא אגב אימיה נמי נחיימי בקדירה בפ"ע ע"י עכו"ם וצ"ל נהי דמדאורייתא הוה מ"מ אינו דומה למבשל בקדירה בפ"ע דמרבה בשיעור' הוה כמו חצי שיעור באיכות המלאכה...

7. שפת אמת מסכת ביצה דף יז עמוד א

ותמהני על ה"ר"ן דמה דמיון הוא זה ודאי אילו צריך לגרוגרת אחד ומביא שתיים לוקה כיון דאין בעוקץ הב' צורך לחולה אבל אילו צריך ב' גרוגרות ויש ב' בעוקץ אי והוא לקח שנים בבי' עוקצין נראה דאינו לוקה וכ"ש דאינו חייב חטאת ... כיון דסוף סוף אלו השנים צריכין להחולה

8. שיטה מקובצת מסכת ביצה דף יז עמוד א

פירש הרא"ה דכיון שהכל גוף אחד ממש אף על פי שאין בו שבת למה שצריך לו מכל מקום לעין יפה מיכוין. אבל לאפות אינו אופה כיון דהוה גופין מוחלקין דהא עריכה ואפיה דכל ככר בפני עצמו הוא ואיכא טרחא יתירה ולא התירו מפני עין יפה כיון שאין שבת במה שצריך לו. וגם לא התירו רבוי דקדרה מפני עין יפה אלא בקדרה אחת. ור' שמעון בן אלעזר התיר מפני השבח והלכה כמותו.

9. ב"ח אורח חיים סימן תקג

אבל רבינו סבירא ליה דאף התבשיל מיתקן יותר כשיש הרבה בקדרה וכ"כ הרוקח וכ"כ הרב המגיד בשם הרשב"א וצריך לפרש לדידהו דמאי דמתיר תנא קמא בתבשיל יותר מבפת היינו דוקא כשנותן כל החתיכות בקדרה בבת אחת דהוי חד טירחא אבל בבי' טירחות אסור בתבשיל כמו בפת דמשום תוספת תיקון התבשיל והפת לא שרינן ליה לטרוח ולפי"ז למאי דקיי"ל כרבי שמעון בן אלעזר הכל מותר בין בתבשיל בין בפת: ואפשר דאף רש"י סובר כן דאי אפשר להכחיש המפורסם שהתבשיל מיתקן יותר כשיש הרבה בקדרה ומ"ש דבחד טירחא סגי היינו דוקא לתנא קמא אבל לרבי שמעון בן אלעזר הכל מותר וכך אפשר לפרש לדעת שאר כל הפוסקים ומה שלא הזכירו ההיא סברא אלא בפת נמשכו אחר לשון הברייתא אבל אין הכי נמי דהוה הדין בתבשיל מיתקן יותר כשיש הרבה ומותר אפילו בבי' טירחות וכן עיקר:

10. ראש יוסף מסכת ביצה דף יז עמוד א

נמצא יש ג' דינים. בשר אפילו מפיש בטרחא שרי דמשבית. מים דוקא בחד טרחא דמפיש בשיעורא שרי ופת בתנורים שלהם שרי ובתנור גדול אסור דלית שבח והוה כמים במפיש במלאכה דאסור.

11. רש"י מסכת ביצה דף יז עמוד א

שתנורים קטנים היו, ומדביקין פת בדפנות, ומתוך שהוא מלא מתמעט חללו, ואין מקום לחמימותו להתפשט, והפת נאפת יפה.

12. פסקי רי"ד מסכת ביצה דף יז עמוד א

פי' אם הפת יחידית בתנור חום התנור שולט עליה ונחרתה, אבל אם התנור מלא החום מתפשט בכל הפת ואינו נחרת.

13. בית הבחירה למאירי מסכת ביצה דף יז עמוד א

יש מי שכתב שלא נאמר כן אלא בתנורים שלהם שהיו מדביקין את הפת בדפני התנור וכשהוא מתמלא חללו מתמעט והפת נאפית יפה אבל בתנורים שלנו לא הותר אלא בכדי מה שצריך לו וכבר חקרנו בדבר ומצאנו שאף בשלנו הפת יפה יותר כשהתנור מלא ומתוך כך אנו מתירין אף בתנורין שלנו הן גדול הן קטן:

14. שולחן ערוך אורח חיים הלכות יום טוב סימן תקג

סעיף א: אסור לאפות או לבשל או לשחוט ביום טוב לצורך מחר, אפילו הוא שבת או יום טוב ואפילו בשני ימים של ר"ה; אבל ממלאה אשה קדרה בשר אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת. הגה: וכל שכן שיכול לשחוט אעפ"י שאינו צריך אלא לכזית (סמ"ק), וכן יכולה לבשל הרבה קדרות ולאכול מכל אחת מעט. (ב"י ורבינו ירוחם ותשובת הרשב"א). ודוקא קודם אכילה, אבל אחר אכילה אינה יכולה לבשל ולומר: אוכל ממנה כזית, דהוי הערמה; מיהו אם עברה ובשלה, (או שחט) מותר לאכול. סעיף ב: ממלא נחתום חבית של מים אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד. הגה: אבל צריך להשים הכל אצל האש בפעם אחת, אבל אסור להוסיף אם כבר החבית אצל האש, דטרחא שלא לצורך הוא (המגיד פ"א).

15. משנה ברורה סימן תקג

(ו) אף על פי שא"צ וכו' - היינו אף אם כונתה בהוספת הבשר בשביל לילה שהוא חול אעפ"כ מותר כיון שעכ"פ צריכה לחתיכה אחת לאכול ביום טוב והסכימו הרבה אחרונים דמ"מ תזהר שלא תאמר בפיה שמבשלת לצורך לילה ומ"מ בדיעבד אינו נאסר עי"ז: (ז) אלא לחתיכה וכו' - וה"ה אם אינה צריכה רק להתבשל או להרוטב בלבד ג"כ שרי דכ"ז משתבח עי"י הוספת הבשר. ואם א"צ לסעודת היום כלל ועיקר בישולו רק לצורך הלילה ואוכל קצת ממנה כי היכי דלא ליתסר עליה לבשל יש דיעות בין הפוסקים דיש אוסרין דהוא בכלל הערמה ויש מתירין כיון שעכ"פ אוכל קצת ממנה וגם הוא קודם אכילה וכדלקמיה והעולם נהגו להקל כדעה זו שמבשלין בשחרית לצורך הלילה וטועמין קצת מהן ואין למחות בידם כי יש להם על מי שיסמוכו [ודוקא מיו"ט א' ליו"ט ב' אבל מיו"ט לחול יש לזהר בזה]. והמחמיר כדעה ראשונה שלא לבשל לצורך הלילה בקדרה בפני עצמה אלא באותה קדרה עצמה שמבשל לצורך סעודת שחרית הוא מרבה בה לצורך הלילה תבוא עליו ברכה ועיין לקמיה בסק"י: (טז) אסור להוסיף וכו' - דלא דמי לבשר שכתבנו בס"א דמותר אף להוסיף אח"כ דהתם ההוספה משביח בהתבשיל משא"כ הכא אין המים משביחין בכך. ואם עושה כן כדי שלא תבקע הקדירה שרי דהרי זה לצורך יום טוב

16. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן קג

ובמי שמעשן סיגארעטס / סיגריות / ביום טוב והוא צריך רק לעשרה סיגארעטס אם רשאי לישא אתו לכרמלית ורה"ר תיבת סיגארעטס שיש שם עשירים, או שמחוייב להסיר משם את היתרים מכפי שיצטרך, ולעני"ד נראה שדמי זה לממלאה אשה כל הקדרה בשר... דרבוני בשיעורים בחד טירחא אף שבשבת אסור מדאורייתא מ"מ מותר ביום טוב כדאיתא בר"ן שם, ולכן גם להוציא העשירים כשהן בתיבה אחת שמונחין שם שהוא טירחא אחת כמו שהיו שם רק העשרה שצריך אין לאסור. אבל הוא רק כשבהתיבה נמצאים עשירים סיגארעטס אינו מחוייב להסיר משם היתרים מכפי שצריך, אבל כשיש שם רק העשרה שצריך ורוצה למלאות התיבה שמחזיק עשירים בזה לכאורה יש לאסור אף שהוא ממלא זה בביתו שעדין לא התחיל במלאכת ההוצאה, ... וכן מסתבר ומ"מ צ"ע לדינא בזה. וכן הוא גם במוציא כלי עם יין וכדומה וא"צ אלא למחצה שאם הוא מלא ודאי מותר ואם רוצה למלאות יש להסתפק אליבא דהפרי"ח.

17. שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ה סימן לה

בדבר אחד שיש לו טבעת מלא מפתחות הרבה, וביום טוב אין צורך לו בשעה שיוצא מביתו לבית הכנסת ולכל זמן שמזדמן לו לילך... אמרתיו שצריך להסיר המפתחות היתרים ביום צורך לו בהם בהליכה דשעה ההיא. והקשו עי"ז ממה שכתבתי בתשובה... הנה החילוק הוא פשוט. דהסיגריות כל אחד מהם הוא ראוי לו בהזמן שלא יהיה בביתו ושייך לו כולו בעצם, ונמצא שהוא מוציא ונושא רק דבר הצריך לו. וכל הנידון הוא רק משום שלא יצטרך לכולהו, שהוא ריבוי בשיעורים בחד טירחא שזה מותר ביום טוב אף שבשבת אסור מדאורייתא... אבל במפתחות שאותן המפתחות שלא יצטרך להו הוא דבר מיותר ממש, שלא שייך לו כלל בהליכה זו, הרי הוא מוציא ונושא דבר שלא שייך לו כלל. והראו לי שהרב הגאון ר' יהושע ישעיה נויבירט שליט"א מחבר ספר שמירת שבת כהלכתה פ"ט סעיף ו' שהביא הא שכתבתי שמותר להוציא ביום טוב חפסות סיגריות אף שא"צ אלא לחלק ממנה, והוסיף בהערותיו אות י"ז דלפ"ז גם במפתחות מותר לו להוציא ביום טוב כל צרור המפתחות אף שא"צ אלא לאחד מהם. ולעני"ד לא דק בזה, שבמפתחות מסתבר לאסור, וכדאורייתא כן למעשה כדלעיל.

18. שמירת שבת כהלכתה (א) / פרק יט: במה מותר ובמה אסור לצאת ביו"ט במקום שאין בו עירוב / ו

ואולם גם לדברינו י"ל דכמו במבשל דאין להוסיף מים לדוד א"כ יתכן ויש לו צורך בהם ביו"ט, עיין לעיל פ"ב סעי' ד ופ"ג הערה עג, כן בני"ד י"ל דלא הותרו אלא אם נמצא המפתח כבר מעיו"ט בצרור, אבל אסור להוסיף מפתח לצרור ולהוציאו אם אינו לצורך היו"ט. ועיין גם להלן פ"ג הערה קב. ואולם יש לעיין במחנה ישראל מבעל הח"ח פ"א סעי' ב ובהגה שם לענין שבת, וכ"ה להיתר בשו"ת באר משה ח"ג ס"י צב ו-צג ושו"ת מחזה אליהו ס"י לה.

19. פסקי תשובות אורח חיים סימן תקז

ובמ"ב (סקל"ה) שיש פוסקים המתירים אף בתנורים שלנו, כי גם בתנורים אלו יש הבדל אם יש שם הרבה פת או מעט, ובשם שו"ע הרב מכריע להקל בשעת הדחק. ובתנורים בזמננו החשמליים או הפועלים עי"ז גז, העשויים בטכניקות העוצרות בתוכו את החום ומפזרים אותו לכל צדדי התנור כהגון, אין כלל נפק"מ אם אופה פת אחד או הרבה פת. ולכן אין להקל אף בשעת הדחק ואסור לאפות אלא מה שצריך לאותו היום בלבד.